

RIZICI I PRIJETNJE ZA EKONOMSKI I DRUŠTVENI RAZVOJ BOSNE I HERCEGOVINE

Doc.dr.sci. Sanela Latić, e-mail: s.latic@mpr.gov.ba, lela.latic.sa@gmail.com

Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina

Sažetak: U postupku pregovaranja o pristupu Bosne i Hercegovine Europskoj uniji, pred našu državu postavljeni su mnogobrojni zahtjevi, manje ili više kompleksni, na koje nastojimo odgovoriti adekvatno, kvalitetno i pravovremeno, često i pokretanjem velikih nacionalnih projekata, što istina je, ne teče uvijek pravolinijski i bez prepreka i problema. Međutim, ispunjavanje ovih zahtjeva nikako ne bismo smijeli shvatiti, samo kao obavezu formalnog karaktera, koja bi donijela korist onome ko od nas to traži, već kao jačanje sopstvenog društvenog i ekonomskog sistema naše države, kroz, prepoznavanje, utvrđivanje, analizu i otklanjanje rizika i prijetnji za iste.

Ključne riječi: međunarodne obaveze, Europska unija, društveno-ekonomski napredak, otklanjanje rizika

THE RISKS AND THREATS TO THE ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: In the process of negotiating concerning accession of Bosnia and Herzegovina to the European Union are defined many requirements, more or less complex, in which we try to respond adequately and timely, often undertaking major national projects and facing with different obstacles and problems. However, meeting these requirements must not be recognised, just as an obligation of formal character, which would be beneficial to those who demand it, but as strengthening of our own social and economic system, in our country, through, recognition, identification, analysis and elimination of risk and threats.

Keywords: international commitments, the European Union, socio-economic progress, risk elimination

1. POSLOVNO OKRUŽENJE

U cilju otvaranja tržišta Bosne i Hercegovine (BiH), kako domaćem tako i inostranom kapitalu, odnosno privlačenja investicija koje bi ojačale privredni sistem u našoj državi i podizanjem nivoa zaposlenosti obezbjedile veću razinu standarda građana, jeste svakako reforma sistema registracije poslovnih subjekata.

Privreda u BiH je, na svom putu ka Europskoj uniji, suočena sa ogromnim brojem regulatornih zahtjeva na svim nivoima vlasti, koje se nerijetko isprepliću u nadležnostima, što još više otežava situaciju na tržištu.

Koliko je situacija ozbiljna govori i činjenica, da je prema izvještaju Svjetske banke o lakoći poslovanja za 2016. godinu, sačinjenim na osnovu analiza sistema i procesa registracije poslovnih subjekata, BiH od 189 zemalja svijeta zauzela 175 mjesto.

Registracija poslovnih subjekata vrši se na nivou entiteta, dakle Federacije BiH i Republike Srpske ali i na nivou Brčko distrikta BiH, u nadležnim sudovima.

Međutim, dosadašnje duge procedure i veliki troškovi registracije poslovnih subjekata su bile najčešća prepreka stranim i domaćim investitorima u BiH, konkurentnosti domaćih firmi pa i mogućnostima izvoza.

U cilju otklanjanja ovog evidentnog problema, ušlo se u kompleksan proces i sveobuhvatnu reformu, odnosno projekat koji uključuje veliki broj institucija i zahtjeva njihovu adekvatnu koordinaciju.

Centralno mjesto u okviru ove reforme, zauzima uvođenju takozvanog jednošaltorskog sistema pri registraciji poslovnih subjekata, a što ima za cilj pojednostavljenje istog, odnosno situaciju da se građani i pravna lica sa javnom administracijom susreću na jednom ulaznom mjestu, koje je istovremeno i mjesto na kome se ta procedura okončava.

1.1 DRŽAVNI NIVO

Na nivou države Bosne i Hercegovine je još 2004. godine usvojen Okvirni zakon o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini²²⁴, čiji je cilj bio utvrđivanje načina registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH, te usaglašavanje ovih zakona sa propisima Europske unije kreiranjem jedinstvene identifikacije poslovnih subjekata

1.2 FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

Na 62. sjednici održanoj 12.7.2016. godine, Vlada Federacije BiH (FBiH) donijela je Odluku o provođenju Projekta unapređenja poslovnog okruženja i pristupa tržištu u BiH, što je u skladu i sa obavezama preuzetim Ugovorom o savjetovanju, koji je zaključen između Vlade FBiH i Grupacije Svjetske banke, odnosno Međunarodne finansijske korporacije (International Finance Corporation – IFC), prema kojem, a posebno u dijelu koji se odnosi na smanjenje troškova i rizika za rad poslovnih subjekata, aktivnosti Vlade FBiH obuhvataju i provođenje reformi procesa registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH. To podrazumijeva i uspostavljanje jednošaltorskog sistema registracije poslovnih subjekata, čime se kreira osnova za elektronsku registraciju poslovnih subjekata i omogućava prijem zahtjeva na jednom mjestu, pribavljanje potrebne dokumentacije po službenoj dužnosti i koordinacija između nadležnih institucija.

U ovom smislu Vlada FBiH je imenovala dvanaestočlanu Interresornu radnu grupu, sa zadatkom da, uz podršku Grupacije Svjetske banke, pripremi analizu postojećeg zakonskog i informatičkog okvira i predloži mjere, izmjene regulative i aktivnosti na uspostavljanju jednošaltorskog sistema poslovanja i elektronske registracije poslovnih subjekata u Federaciji BiH.

Analize procesa registracije i povezanih pravnih akata u FBiH, kao preteče uspostavljanja jednošaltorskog sistema i procesa registracije, urađena je u novembru 2016. godine, a Izvještaj ove interresorne radne grupe Vlada FBiH je usvojila 19.01.2017. godine.

²²⁴ „Službeni glasnik BiH“, br. 42/04

Predmetna analiza je pokazala da bi za postizanje reforme poslovnog okruženja u FBiH, odnosno povećanja konkurentnosti privrede Federacije BiH, zaista bilo potrebno realizovati uspostavljanje jednošalterskog sistema registracije i omogućavanje online registracije privrednim subjektima u FBiH, a što bi omogućilo skraćivanje procesa registracije poslovnih subjekata na tri dana (ne uključujući registraciju PDVa), za sve vrste društava sa ograničenom odgovornošću, smanjenje neophodnih koraka za registraciju za 50% i troškova registracije poslovnih subjekata, povećanje broja novoregistrovanih privrednih subjekata za 15% u FBiH, u periodu 18 mjeseci nakon implementacije reformi, u usporedbi s periodom od dvije godine prije reformi.

Na putu postizanja gore pomenutih ciljeva svakako je neophodno preuzeti različite korake koji uključuju aktivnosti različitih odgovornih subjekata u BiH, a što između ostalog uključuje: izmjene i dopune Zakona o privrednim društvima²²⁵, ukidanje Uredbe o uvjetima koje je poduzeće odnosno druga pravna osoba dužna ispunjavati u pogledu broja zaposlenih radnika radi obavljanja registrirane djelatnosti, donošenje Zakona o elektronskom potpisu i prateće podzakonske akte, implementaciju Presude Ustavnog suda Federacije BiH od 2.12.2015. godine, izmjenu i dopunu Zakona o notarima i Tarife o nagradama i naknadama notara, a potom i Zakona o registraciji poslovnih subjekata u FBiH, Ministarstvo pravde FBiH, u saradnji sa sudovima u FBiH i Visokim sudskim i tužilačkim vijećem, a uz tehničku podršku Grupacije Svjetske banke, trebalo donijeti Uputu za proces digitalizacije starih sudskih spisa i arhiva, a trebalo bi izvršiti i izmjene i dopune Pravilnika o dodjeljivanju identifikacijskih brojeva i poreznoj registraciji poreznih obveznika na teritoriju FBiH.

U cilju sveobuhvatnije reforme privrednog sistema, već su poduzete aktivnosti poput:

- Kreiranja Akcionog plan realizacije strateškog dokumenta „Projekt razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Federaciji BiH“ za period 2016. - 2018 godina;
- Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta je sa Catholic Relief Services za BiH (CRSBiH) 1. 2. 2017. godine potpisalo Protokol o saradnji u okviru projekta RAST (Restoring Accountability and Supporting Transformation), u cilju provedbe aktivnosti u okviru projekta RAST, financiranog od strane USAID-a (Američka agencija za međunarodni razvoj), kojim se podržavaju jedinice lokalne samouprave da unaprjeđenjem svog djelovanja i jačanjem odgovornosti poboljšaju ekonomski razvoj i kvalitet života građana kroz pokretanje aktivnosti na izradi Internet aplikacije - Registar poslovnih zona u Federaciji BiH- radi poboljšanja promocije investicijskih potencijala jedinica lokalne samouprave u Federaciji BiH i stvaranja pretpostavki za povećanje postojećih investicija, kao i privlačenje novih, kako bi se otvarala nova radna mjesta;
- Na stranici bizreg.pravosudje.ba, se već mogu pretražiti svi sudski elektronski registri poslovnih subjekata, odnosno Registar poslovnih subjekata Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Registar poslovnih subjekata Federacije Bosne i Hercegovine i Registar poslovnih subjekata Republike Srpske, koji sadrže podatke o poslovnim subjektima, odnosno pravnim licima, čiji je upis obavezan u skladu sa Zakonima o registraciji poslovnih subjekata (privredno društvo, odnosno preduzeće osnovano s ciljem

²²⁵ „SlužbenenovineFBiH“, br. 27/05, 68/05, 43/09 i 63/14

obavljanja privredne djelatnosti, zadruga ili zadružni savez i drugo pravno lice koje obavlja privrednu djelatnost, koje se osniva u skladu s posebnim zakonima entiteta i Brčko distrikta, s ciljem ostvarivanja profita)²²⁶.

1.3 REPUBLIKA SRPSKA

U Republici Srpskoj su već poduzete konkretne aktivnosti i jednošalterski sistem za registraciju poslovnih subjekata je već zaživio.

Naime, još od 01.12.2013. godine, Zakonom o registraciji poslovnih subjekata²²⁷ predaja dokumentacije obavlja se na šalterima APIF-a, na 11 lokacija poslovnih jedinica, i to: Banja Luka, Prijedor, Gradiška, Modriča, Doboj, Bijeljina, Zvornik, Foča, Trebinje, Sokolac i Istočno Sarajevo.

Obzirom da je centralna tačka ovog sistema, odnosno tehnički servis prema građanima u privredi²²⁸, Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge (APIF)²²⁹ Banja Luka, ista je poduzela cijeli niz aktivnosti u okviru realizacije jednošalterskog sistema²³⁰ unapređenja registracije poslovnih subjekata, a kao što su: uspostavljanje i vođenje registra o poslovanju i finansijskom stanju pravnih lica, vođenje i evidencija obveznika podnošenja finansijskih izvještaja; vršenje, prijem, kontrolu, obradu i publikaciju finansijskih izvještaja, izdavanje izvoda iz registra ili prepis drugih javnih podataka, vršenje usluga kreiranja ocjena o bonitetu i druge usluge o bonitetu, obavljanje analitičkih, statističkih i drugih poslove za korisnike usluga, uspostavljanje i vođenje registra blokiranih računa, čuvanje, raspolaganje i vođenje preuzete arhive Službe za platni promet, vođenje i evidentiranje obaveza Republike Srpske po osnovu stare devizne štednje; vođenje aktivnosti i poslova vezanih za primjenu Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske, čuvanje i skladištenje, u vlastitim trezorima mjenica, te vršenje njihove distribucije, učestvovanje u

²²⁶Korištene informacije iz izvještaja o napretku EK za BiH i popratnog referentnog materijala

²²⁷Zakon o registraciji poslovnih subjekata („Službeni gl. RS“, br. 67/13 i 15/16)

²²⁸S obzirom da je sudregistarski organ prema Okvirnom zakonu o registraciji poslovanja BiH (u Republici Srpskoj to je pet Okružnih privrednih sudova) i s obzirom na druge objektivne okolnosti, model reformek oji je usvojen u Republici Srpskoj, u ovoj fazi podrazumijeva, da Agencija zaposredničke, informatičke i finansijske usluge RS (APIF) zaprima zahtjeve stranaka zainteresovanih da pokrenu poslovnu aktivnost u Republici Srpskoj, kao i zahtjeve već osnovanih poslovnih subjekata završenjem određenih promjena u privrednim registrima, proslijeđuje ih na postupanje nadležnom registracionom sudu i Poreskoj upravi, razvrstava ih prema važećoj Klasifikaciji djelatnosti, te preuzima od pomenutih insitucija izlazne dokumente i uručuje ih stranci. Dakle, u ovom trenutku, APIF imaologu i karakter tehničkog servisa prema građanima u privredi

²²⁹Agencija za posredničke informatičke i finansijske usluge (APIF) osnovana je odlukom Vlade RS 02.12.2000.godine i Agencija je preuzela poslove i radnike bivše Službe za platni promet i predstavlja osnovnu instituciju na području RS pri pružanju finansijskih podataka za privredne subjekte. Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Banja Luka (APIF) vodeća je Agencija na tržištu Republike Srpske u pružanju usluga finansijskog posredovanja. Dostupno na: www.apif.net

²³⁰Jednošalterski sistem prvenstveno je namijenjen kao paket mjera u poboljšanju usluga prema direktnim korisnicima pravnim i fizičkim licima kod kojeg krajnji korisnik, u pravilu, u sistem ulazi sa jedinstvenom registracionom prijavom, koja sadrži formalne komponente koje su dovoljne za sve institucije učesnice u daljim procedurama. Ono što je bitno napomenuti jeste, da jednošalterski sistem institucijama učesnicama ne oduzima, niti ograničava, njihove nadležnosti, već je prije svega namijenjen pojednostavljenju tokova administrativnih procedura.

pripremi i izradi svih vrsta javnih registara Republike Srpske, vođenje i ostalih poslova za potrebe republičkih institucija i Institucija BiH.

Agencija vodi centralni elektornski registar poduzetnika u Republici Srpskoj i uspostavlja saradnju, razmjenu informacija i podataka sa registracionim organima, Republičkom upravom za inspeksijske poslove, Poreskom upravom RS i drugim nadležnim organima, kako bi se svim zainteresovanim licima omogućila elektronska pretraga i pregled podataka i izbjegla konfuzija u vezi sa evidencijom poduzetnika.

Osnovne i veoma značajne prednosti ovog jednošalterskog sistema su da je vrijeme registracije poslovnih subjekata sa 23 dana skraćeno na 3 radna dana, broj potrebnih procedura u postupku registracije se sa 11 sveo na 5 procedura, smanjeni su troškovi za osnivanje i registraciju poslovnih subjekata sa 1.300 KM na 70 KM, uspostavljen je jedinstveni registar poslovnih subjekata u Republici Srpskoj sa svim relevantnim podacima na jednom mjestu“.

Pored nevedenih koraka i postignutih rezultata Uspostavljanje jedinstvenog registra privrednih subjekata na području BiH bi svakako značilo monogo.

2. RIZICI

Pored navedenih nedostataka, ali i aktivnosti na poboljšanju poslovnog okruženja i privrednog sistema BiH, nikako se ne bi smijeli zanemariti rizici i prijetnje, koji istina nisu samo lokalnog karaktera kada je u pitanju BiH, već imaju mnogo širi regionalni i međunarodni aspekt, ali koji svakako mogu i na žalost, već negativno utiču na finansijsko-privredni sistem naše države.

Pošasti sadašnjice koje u značajnoj mjeri predstavljaju rizik za privredni i finansijski sistem jesu svakako nezakonita djelovanja, koja su inkriminirana i krivičnim zakonima u BiH, a to su pranje novca, terorizam i financiranje terorističkih aktivnosti.

Kako su ovo problemi i prijetnje europskog i međunarodnog karaktera, smatramo da bi čitatelji ovog rada, prije nego što budu upoznati sa mjerama koje naša država poduzima u sprečavanju i borbi protiv istih, trebali imati priliku upoznati se sa relevantnim međunarodnim mehanizmom.

2.1.PROCJENA RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

FATF –Financial Action Task Force- Radna skupina za finansijske aktivnosti ili u slobodnijem, ali primjerenijem prevodu rečeno Organizacija za kontrolu i sprečavanje pranja novca, je međunarodno, međuvladino nezavisno tijelo, ustanovljano na samitu G7 u Parizu 1989. godine, sa ciljem kreiranja i promoviranja politike borbe protiv pranja novca (PN) i finansiranja terorizma (FT), putem utvrđivanja preporuka, koje su obavezujuće za države članice, ali koje su postale i globalno priznati standardi u ovoj oblasti²³¹.

Svojih prvih 40 preporuka koje su se odnosile na pranje nezakonito stečenog novca (PN), FATF je utvrdio 1990. godine, da bi iste u smislu svog šireg opsega bile revidirane 2001.

²³¹dostupna: www.fatf-gafi.org

godine, a već 2003. godine formulirano je i 9 novih preporuka koje su se odnosile na financiranje terorističkih aktivnosti (FT). Naredno revidiranje svih 49 preporuka uslijedilo je 2003. godine, nakon čega su iste stekle status međunarodnih standarda, odnosno dobile univerzalno priznanje.

U februaru 2012. godine FATF je izdao nove revidirane preporuke, od kada je nacionalna procjena (samoprocjena) rizika od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti postala obaveza za države.

Revidiranje preporuka FATF zasniva na rezultatima uzajamne evaluacije, koje provode države članice i procjene tih rezultata koje FATF radi u saradnji sa Svjetskom bankom, kao i na rezultatima saradnje, konsultacija, komentara i sugestija sa svojim regionalnim tijelima i organizacijama, koje imaju status posmatrača (Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka, Ujedinjene nacije), kao i sa privatnim sektorom, civilnim društvom i drugim zainteresovanim partnerima, koji su aktivni na polju zaštite finansijskog sistema.

Svrha i cilj postojanja ovakve jedne međunarodne i neovisne organizacije jeste zaštita međunarodnog finansijskog sistema od zloupotrebe, kroz istodobnu zaštitu nacionalnih finansijskih sistema, društva i privrede država članica, koje putem otkrivanja, uočavanja, shvatanja i procjene rizika od pranja novca, sa kojima su suočene, usvajaju i provode odgovarajuće mjere za ublažavanje ili eventualno otklanjanje tih rizika.

Obzirom, da se procjena rizika od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti može vršiti kako na nivou države tako i na sektorskim nivoima u državi, nacionalna procjena rizika, u svakom slučaju može pružiti važne i korisne podatke i informacije za procjene koje imaju fokusiraniji obim, pa se vrše na sektorskim ili nižim razinama, odnosno oblastima ili čak tematskim pitanjima (npr. sektor bankarstva, prihodi stečeni krivičnim djelima korupcije...) ²³²

Države članice imaju svoje specifične finansijske sisteme, uključujući tu i zakonodavstvo, upravne i operativne faktore, te stoga ne mogu poduzimati istovjetne mjere da bi se suprotstavile pranju novca i financiranju terorizma. Zato, preporuke FATF, upravo i predstavljaju okvirne i suštinske mjere, odnosno prerastaju u standarde, kojih se države članice trebaju pridržavati, uvažavajući svoje specifičnosti.

Primjenom FATF preporuka, odnosno suštinskih mjera države bi trebale biti sposobne da uoče rizike od pranja novca i financiranja terorizma, razviju odgovarajuću nacionalnu i/ili sektorsku politiku, utvrde ovlaštenja i odgovornost nadležnih organa vlasti, kao i druge institucionalne mjere, obezbjeđe koordinaciju djelovanja relevantnih subjekata u državi, kao i međunarodnu saradnju, obezbjeđe potrebni stepen dostupnosti relevantnih podataka, sprovode preventivne mjere na sprečavanju PN i FT, te vode borbu protiv PN i FT poduzimajući konkretne mjere.

Standardi FATF međutim, pored naprijed navedenih preporuka obuhvataju i napomene sa tumačenjima istih (koje sadrže i ilustracije načina na koje je moguće ostvariti standarde, a koji imaju ulogu smjernica) odgovarajuće definicije i pojmove, ali i vodiče, te primjere najbolje prakse, kako bi se državama pomoglo u primjeni ovih standarda

Preporuka 1 FATF-a glasi:

„Država treba da identifikuje, proceni i shvati rizike s kojima se suočava na planu pranja novca i finansiranja terorizma i treba da preduzme korake, uključujući kao jedan od koraka i

²³²FATF je donio posebne smjernice za realizaciju pristupa zasnovanog na riziku za konkretne sektore i profesije

određivanje organa ili mehanizma koji će koordinirati mjere za procjenu rizika, i da opredjeli resurse u cilju djelotvornog smanjenja tih rizika. Na temelju te procjene, države treba da primjene pristup zasnovan na procjeni rizika (PPR) kako bi mjere za sprečavanje ili ublažavanje pranja novca ili finansiranja terorizma bile primjerene prepoznatim rizicima. Taj pristup treba da predstavlja suštinski osnov za djelotvorno opredjeljivanje sredstava u okviru nacionalnog režima borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma (SPN i FT) i za primjenu mjera usmjerenih ka riziku u skladu s preporukama FATF. Tamo gdje države uoče više nivoe rizika, one treba da se postaraju da režim SPN i FT adekvatno reaguje na te rizike višeg nivoa. Tamo gdje države uoče niže nivoe rizika, one mogu odlučiti da primenjuju pojednostavljene mjere iz nekih preporuka FATF pod određenim uslovima.

Države treba da zahtjevaju da finansijske institucije i određeni nefinansijski sektori isamostalne profesije (DNFBP) uoče, procijene i preduzimaju mjere za sniženje nivoa rizika od pranja novca i finansiranja terorizma s kojima se suočavaju”.

Nacionalna procjena rizika treba da omogući državama da, u svom sistemu i režimu sprečavanja pranja novca i suzbijanja finansiranja terorizma djeluju imajući pristup zasnovan na riziku. To znači da procjena treba da prethodi poduzimanju mjera, odnosno pristupu zasnovanom na riziku, a što treba da osigura da upravo ti poduzeti koraci odgovaraju utvrđenim rizicima, što bi uključivalo i adekvatno formulisanje i prilagođavanje državnih i drugih predmetnih politika, raspodjelu i doznačavanje sredstava i ljudskih resursa, utvrđivanje da li se radi o višim rizicima (koji dobijaju prioritet u djelovanju protiv istih) ili rizicima nižeg novoa, na koje se mogu primjeniti pojednostavljene mjere.

Pristup zasnovan na riziku bi značio da država utvrdi, procijeni, analizira i razumije rizik PN i FT, kako bi se utvrdio ispravan način djelovanja.

FATF, međutim, nije samo utvrdio preporuke i standarde koje države treba da ispoštuju već donoseći i popratne akte želi pomoći , odnosno usmjeriti države da na što adekvatniji, brži i kvalitetniji način realizuju svoje projekte procjene, definišući načela koja treba poštovati prilikom procjene, način i učestalost vršenja iste, informacije koje se mogu i trebaju koristiti za vrijeme procjene, definišući i faze ovog projekta (identifikacija, analiza, evaluacija), način distribucije rezultata, pa čak i primjere izvršenih procjena u različitim državama.

Procjena rizika pranja novca i/ili sprečavanja terorizma ima za cilj da te rizike otkloni, ili umanji do neke prihvatljive mjere, upravo kako bi se izbjegle posljedice koje ove pošasti sa sobom nose, a to su uticaji ili štete koje uzrokuje počinjenje predmetnih krivičnih djela finansijskim sistemima i institucijama, kao i privredi i društvu uopće, a koji mogu biti kratkoročnog ili dugoročnijeg karaktera u odnosu na stanovništvo, određene zajednice, poslovno okruženje, državne ili međunarodne interese, te reputaciju i privlačnost finansijskog i privrednog sektora jedne države.

Već iz navedenog jasno proizilazi da u projektu nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma prepoznavamo sa jedne strane prijetnju odnosno izvore iste, a sa druge strane korisnike procjene rizika.

Rizik uključuje faktore poput prijetnje, ranjivosti i posljedica, pri čemu prijetnja može da potiče od jedne osobe, grupe ljudi, njihovih aktivnosti, sredstava, što bi dakle uključivalo

kriminalce, teroriste ili grupe istih, njihova materijalna sredstva ili fondove, a kojima najviše pogoduju dijelovi državnog, društvenog i finansijskog sistema koji pokazuju određene slabosti-ranjivost.

Dakle, procjena rizika se vrši kroz utvrđivanje ranjivosti sistema i prijetnji koje su realne u takvim uslovima, uzimajući u obzir posljedice koje mogu nastupiti. Ranjivost u ovom slučaju obuhvata slabosti koje se mogu iskoristiti u slučaju prijetnji, odnosno dijelove sistema/društva u kojima se prijetnja može lakše realizovati. Sljedeći korak je utvrđivanje postojanja i nivoa prijetnje (lice ili grupa lica, stvar, odnosno aktivnosti koji imaju potencijal da nanese štetu državi, društvu, ekonomiji, a koje bi mogle biti ostvarene ili koje su već utvrđene da postoje. Na kraju se vrši analiza posljedica koje nastupaju u slučaju realizacije prijetnji (šteta koju PN iFT mogu nanijeti državi i društvu i njenom finansijskom sistemu).

Sa druge strane, je isto tako važno utvrditi ko bi onda bili korisnici procjene rizika čiji bi se problemi i potrebe riješili odnosno zadovoljili. Dakle, na strani korisnika možemo pomenuti kreatore politika i zakona, zakonodavce, operativne agencije (agencije za sprovođenje zakona), druge istražne organe, finansijsko-obavještajne jedinice, granične organe, finansijske institucije i određena nefinansijska poduzeća i profesije (za koje procjena na državnom nivou predstavlja ključni izvor koji doprinosi njihovim sopstevnim procjenama rizika), regulatorna i tijela za supervizije, neprofitne organizacije, šira javnost, akademski krugovi, određeni pojedinci...

Kako vidimo potencijalni korisnici Procjene rizika mogu biti različiti, iz čega proizilazi logičan zaključak da ti različiti korisnici imaju različita očekivanja i potrebe vezane za procjenu. Zato je neophodno da i oni koji će vršiti procjenu i oni koji će biti korisnici, prije početka procjene, jasno utvrde svrhu i opseg procjene, jer će upravo od utvrđene svrhe i opsega zavisiti za koju vrstu procjene rizika države treba i mogu da se odluče, a što uključuje metodologiju, učesnike, informacije potrebne za procjenu, ...), jer ne smijemo zanemariti činjenicu da ne postoji jedinstvena metodologija za procjenu rizika.

Kako smo naprijed naveli procjena rizika se može raditi na različitim nivoima, što bi podrazumjevalo supranacionalnu procjenu, koja uključuje grupu zemalja, nacionalnu na nivou države (koje se sastoje od različitih vrsta procjena) i subnacionalnu - (sektori, regije, određene funkcije..), iako je država ta koja je obavezna izvršiti procjenu.

Bez obzira da li se ove vrste procjene rizika radile sve ili samo neka od njih, istovremeno ili odvojeno, uvijek treba voditi računa da svaka od njih bude korisna i za onu koja se bude radila na nekom drugom nivou, odnosno da, uvažavajući specifičnosti svakog nivoa budu međusobno povezane, odnosno da ne protivrječe jedne drugima, te da se po potrebi mogu i kombinovati, jer u praksi je ipak često teže obezbjediti u potpunosti sveobuhvatnu državnu procjenu koja bi pružila jedan detaljan uvid u stanje u svakom segmentu za koji možemo vezati postojanje rizika za pranje novca i finansiranje terorizma, a što bi se realnije moglo postići kombinovanjem rezultata procjena na različitim nivoima.

U cilju realizacije ovog projekta Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na sjednici održanoj 5. maja 2016. godine donijelo Odluku o formiranju Radne grupe za izradu procjene rizika od

pranja novca i financiranja terorizma u Bosni i Hercegovini²³³. Ova radna grupa je uspostavljena kao privremeno interresorno tijelo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, sa zadacima da izradi i dostavi Vijeću ministara Procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorizma u našoj državi, da za period 2018-2022 godina, izradi Akcioni plan za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma, te da prati realizaciju istog kroz prikupljanje i provođenje podataka i informacija o njegovom provođenju, ali i da izvrši i godišnje revidiraje, ukoliko se za to ukaže potreba.

Istom odlukom utvrđene su i slijedeće podgrupe čiji rad koordinira Radna grupa:

Podgrupa za procjenu prijetnje od PN;

Podgrupa za procjenu ranjivosti PN;

Podgrupa za procjenu ranjivosti bankarskog sektora od PN,

Podgrupa za procjenu ranjivosti sektora tržišta i vrijednosnih papira od PN;

Podgrupa za procjenu ranjivosti osiguravajućih društava od PN;

Podgrupa za procjenu ranjivosti nefinancijskog sektora od PN;

Podgrupa za procjenu rizika od FT.

Dakle, gore navedeni organizacioni pristup jasno pokazuje da je i Bosna i Hercegovina ušla u projekat nacionalne procjene rizika od PN i FT u smislu vršenja detaljnih analiza prikupljane statistike iz svih relevantnih sektora društva. Ova samoanaliza ili samoprocjena bi, u skladu sa već navedenim, trebala da obezbijedi jedan presjek stanja u državi, (koji će biti predmetom analize FATF-a i Svjetske banke), kako bi se definisale slabosti i nedostaci, te na osnovu svega toga izradio strateški plan za dalje postupanje i alociranje sredstava, da bi se uz što bolje rezultate, mogle provoditi mjere predviđene domaćom i relevantnom međunarodnom legislativom, u cilju zaštite privrednog i finansijskog sistema države.

²³³Podaci dostupni na: www.vijeceministara.gov.ba / www.msb.gov.ba